Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriö
Erityisasiantuntija Katja Tuokko, energiaosasto

Lausunto

TALOUSVALIOKUNNAN ASIANTUNTIJAKUULEMINEN 13.5.2022

Asia: Valtioneuvoston selvitys E 56/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n kestävän rahoituksen taksonomia: Ilmastoa koskevaa delegoitua asetusta täydentävä delegoitu asetus koskien ydinenergia- ja maakaasutoimintoja

Tausta

Taksonomian tarkoituksena on ohjata yksityisiä pääomia ympäristön kannalta kestävään taloudelliseen toimintaan sekä tukea Pariisin sopimuksen tavoitteita ja siirtymää kestävämmän kasvun talouteen. Komissio antoi 9.3.2022 neuvostolle ja Euroopan parlamentille delegoidun asetuksen, jolla täydennetään joulukuussa 2021 voimaantullutta taksonomian ilmastoa koskevaa delegoitua asetusta ((EU) 2021/2139) ydinenergia- ja maakaasutoiminnoilla sekä näitä toimintoja koskevien tiedonantovelvoitteiden osalta.

Delegoitua asetusta käsitellään kokonaisuutena, eikä sen sisältöä voi enää muuttaa. Neuvoston puheenjohtajavaltio ja sihteeristö on pyytänyt jäsenvaltioita kertomaan alustavan näkemyksen 13.5.2022 mennessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut Suomen kantojen valmisteluun ja sen näkemykset on huomioitu valmistelun yhteydessä.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemykset

Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa E-kirjelmän kantojen osalta seuraavia seikkoja:

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hyvänä, että valtioneuvosto kannattaa delegoidun säädöksen hyväksymistä. On tärkeää, että ydinvoimaa koskevat taloudelliset toiminnot tulevat kestävän rahoituksen kriteerien piiriin. Ydinvoima on vähäpäästöinen energiantuotanto muoto ja sitä tulee taksonomiassa kohdella teknologianeutraalisti.

Työ-ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota myös seuraaviin seikkoihin:

Ydinenergia

Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota siihen, että kriteereissä on useita rajauksia. Uudet ydinvoimalaitokset ovat kriteerien piirissä vuoteen 2045 saakka ja olemassa olevat laitokset vuoteen 2040 saakka. Pitkän aikavälin strategiassa vuonna 2019 komissio katsoi kaikissa eri skenaarioissaan, että ydinvoima on osa Euroopan sähköjärjestelmän päästöjen vähentämistä, jotta EU:n ilmastoneutraaliustavoite vuodelle 2050 voidaan saavuttaa. Tätä taustaa vasten **kestävän rahoituksen kriteerien takarajat ydinvoimaprojektien taksonomianmukaisuudelle ovat tiukkoja ja voivat jarruttaa investointeja.** Ydinvoima on Suomelle osa ratkaisua kohti ilmastoneutraaliutta.

Kriteerien mukaan ydinvoimalaitoksen tulee vuodesta 2025 alkaen hyödyntää niin sanottuja ”onnettomuuksia kestäviä polttoaineita” (accident tolerant fuel, ATF) ollakseen taksonomian mukainen. **Työ- ja elinkenoministeriö pitää valitettavana, että ydinvoiman kriteerien laadinnassa teknologianeutraaliuden periaatetta ei ole huomioitu**. Kriteereissä sekä uusille että olemassa oleville ydinvoimalaitoksille asetetaan kriteerejä ATF-teknologian käyttöönotosta. ATF-vaatimus on erittäin tulkinnanvarainen. Kriteeristössä ei määritetä ”onnettomuuksia kestäviä polttoaineita” (ATF) tarkasti, esimerkiksi sen osalta miten ATF-polttoaineet poikkeaisivat ominaisuuksiltaan (mitattavat tai todennettavat ominaisuudet) nykyisin käytössä olevista kehittyneistä kevytvesireaktorien polttoaineista. Lisäksi kriteereistä ei selviä, miten kyseistä kriteeriä tulee noudattaa, jos viranomainen ei ole hyväksynyt kyseistä teknologiaa. Suomessa kansallinen viranomainen ei ole hyväksynyt tällaista ATF-polttoaineita, eikä niitä ole vielä kaupallisesti saatavilla. Säädösten mukaan kaikki polttoaineet on hyväksytettävä säteilyturvallisuusviranomaisella ennen käyttöä.

Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota siihen, että **ydinvoimaa koskevissa kriteereissä on myös muita epäselvyyksiä.** Säädöksen mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten viimeistään vuonna 2040 hyväksymät olemassa olevien ydinvoimalaitosten muutokset niiden turvallisen käyttöiän pidentämiseksi ovat kestävän rahoituksen taksonomian piirissä siirtymätoimena. Ei ole selvää, kattavatko kriteerit olemassa olevan ydinvoiman käytön (operation) rahoituksen.

Vaikka kriteereissä on Suomen kannalta haasteita, on tärkeää, että ydinvoimaa koskevat taloudelliset toiminnot tulevat taksonomian piiriin. Komissio on kertonut, että teknisiä arviointikriteerejä tullaan päivittämään kolmen vuoden välein. **Jatkotyössä kriteerejä tulisi kehittää teknologianeutraaliin suuntaan huomioiden ydinvoiman rooli osana ilmastonmuutoksen torjuntaa.** Ydinvoima ja muut päästöttömät energialähteet tulevat olemaan avainasemassa pyrittäessä irrottautumaan Venäjän energiariippuvuudesta.

Maakaasu

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että teknisissä arviointikriteereissä maakaasu on rajoitetusti taksonomian piirissä vuoteen 2030 saakka.

Maakaasulla tuotettava sähkö, lämmön tai jäähdytyksen ja sähkön yhteistuotanto tai lämmön ja jäähdytyksen tuotanto kaukolämmitys- ja -jäähdytysjärjestelmässä maakaasulla ovat taksonomian piirissä siirtymätoimena vuoteen 2030 saakka tietyin ehdoin. Toiminnan suorien päästöjen tulee jäädä alle 270 g CO2e/kWh rajan ja laitoksen käyttöluvan tulee olla myönnetty viimeistään vuoden 2030 loppuun mennessä. Ehtona on myös, että laitos tulee suunnitella ja rakentaa käyttämään uusiutuvia ja/tai vähähiilisiä kaasumaisia polttoaineita ja sen tulee siirtyä uusiutuvien ja/tai vähähiilisten polttoaineiden täysimääräiseen käyttöön viimeistään vuonna 2035. Kriteerien mukaan komissio myös valvoisi hankkeen polkua kohti vähähiilisten polttoaineiden käyttöä.

Maakaasu on fossiilinen polttoaine, jolla on Suomen energiajärjestelmässä melko vähäinen rooli. Keski-Euroopassa maakaasua käytetään laajasti perusenergiaratkaisuna sähkön ja lämmön tuotannossa. Taksonomian kriteeristö ei huomioi maakaasun hankinnan lähteiden eroavaisuuksia nykyisessä tilanteessa. Maakaasun rooli vara-, huippu- ja säätövoiman tuotannossa on osittain kriteereissä huomioitu.

Taksonomian päätöksentekoprosessi

Työ –ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota myös täydentävän delegoidun säädöksen valmisteluun. Euroopan komissio antoi luonnoksen delegoiduksi säädökseksi 31.12.2021 ja lopullisen säädöksen epävirallinen englanninkielinen versio julkaistiin 2.2.2022. Komissio antoi jäsenmaille mahdollisuuden kommentoida delegoidun säädöksen luonnosta erittäin lyhyellä konsultaatiojaksolla.

Komissio tulee julkaisemaan taksonomiaa koskevia kriteerejä myös tulevaisuudessa ja aikoo seuraavaksi antaa neljää muuta ympäristötavoitetta koskevat kriteerit. **Jatkotyössä komission tulisi varmistaa, että prosessi on avoin ja jäsenmaiden kommentointimahdollisuudet turvataan. Taksonomian teknisten arviointikriteerien tulisi olla ymmärrettäviä, helppokäyttöisiä, yksitulkintaisia ja teknologianeutraaleja edistäessään samalla merkittävästi ympäristötavoitteita.**

Komissio antoi ensimmäisen ilmastonmuutoksen hillintää koskevan delegoidun säädöksen vuonna 2021. Kyseinen säädös sisälsi kriteerit muun muassa uusiutuvan energian eri tuotantomuodoille sekä metsille ja teolliselle tuotannolle. Komissio jätti tuolloin ydinvoimaa koskevat kriteerit erilliseen täydentävään delegoituun säädökseen, johon komissio liitti myös maakaasun kriteerit. **Jatkotyössä komission tulisi pyrkiä siihen, että kriteerejä päivitetään yhteisellä delegoidulla säädöksellä ilman niiden jakamista erillisiin säädöskokonaisuuksiin.**